

ชื่อเรื่อง กระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่องพืชสมุนไพร จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเม่นใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย พิชชาภรณ์ ปะตังตาโต ปริญญา ค.ม. (วิจัยและประเมินผลการศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ศักดิ์พงศ์ ทอมหวล ประธานกรรมการ

ผศ.ว่าที่ ร.ต. ดร.อรรณู ชูยกระเดื่อง กรรมการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเรื่อง พืชสมุนไพร จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนและชุมชนบ้านเม่นใหญ่ และพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเม่นใหญ่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยคือ กลุ่มบุคคลที่อยู่ในชุมชนบ้านเม่นใหญ่ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 5 หมู่บ้านของชุมชนบ้านเม่นใหญ่ รวม 5 คน ผู้เฒ่าผู้แก่ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ที่มีความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรในท้องถิ่น หมู่บ้านละ 2 คน รวม 10 คน ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ขึ้นไป และเป็นผู้ที่มีความรู้เป็นอย่างดี โดยเป็นผู้ที่เคยปฏิบัติหรือนำความรู้เรื่องเกี่ยวกับพืชสมุนไพรในท้องถิ่น มาใช้อยู่เป็นประจำ จำนวน 3 คนและกลุ่มบุคคลที่อยู่ในโรงเรียนบ้านเม่นใหญ่ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเม่นใหญ่ จำนวน 24 คน ครูโรงเรียนบ้านเม่นใหญ่ จำนวน 9 คน ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แบบสัมภาษณ์ผู้มีความรู้เรื่องพืชสมุนไพรในท้องถิ่น แบบสัมภาษณ์เชิงลึกปราชญ์ชาวบ้าน แบบสำรวจความคิดเห็น แบบสังเกตพฤติกรรมด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการวิจัย พบว่า

1. กระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเรื่อง พืชสมุนไพร จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เหมาะสมของโรงเรียนบ้านเม่นใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ศึกษาบริบทของชุมชนบ้านแม่่นใหญ่ ทำให้ทราบถึงสภาพของพื้นที่ในชุมชนบ้านแม่่นใหญ่ ว่ามีความหลากหลายทางชีวภาพ และ โดยเฉพาะความหลากหลายทางภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องพืชสมุนไพร

1.2 จัดทำแผนที่แหล่งเรียนรู้ตามแผนที่ความรู้ในชุมชนบ้านแม่่นใหญ่ ทำให้เกิดภาพความชัดเจนของความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละแหล่งเรียนรู้พบชุดความรู้ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าควรส่งเสริมและอนุรักษ์ให้กับคนรุ่นหลัง ได้สืบสานสิ่งที่ดีต่อไป

1.3 กำหนดฐานการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพร ในชุมชนบ้านแม่่นใหญ่ ทำให้เห็นความโดดเด่นของแหล่งเรียนรู้ ที่มีชุดความรู้เรื่องพืชสมุนไพร ที่สามารถถ่ายทอดชุดความรู้ โดยผ่านปราชญ์ชาวบ้าน และสามารถทำให้เกิดฐานการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพร ในชุมชนบ้านแม่่นใหญ่ 3 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้เรื่อง การย้อมผ้าจากสีเปลือกไม้ ฐานการเรียนรู้เรื่อง พืชสมุนไพรไล่แมลง ฐานการเรียนรู้เรื่อง พืชสมุนไพรที่ใช้เป็นยารักษาโรค

1.4 นักเรียนเรียนฐานการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพร ทั้ง 3 ฐานการเรียนรู้โดยปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดชุดความรู้

2. การพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเรื่องพืชสมุนไพร จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแม่่นใหญ่ จากการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพรในชุมชน ทั้ง 3 ฐาน การเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ท้องถิ่นทั้ง 8 ทักษะ มากขึ้น

นอกจากนั้นยังพบว่านักเรียนมีความศรัทธา เชื่อถือต่อปราชญ์ชาวบ้านมากขึ้น เห็นคุณค่าของชุดความรู้ที่มีในชุมชนตนเอง เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน มีความกระตือรือร้นและเรียนด้วยความสนุกสนาน กล้าแสดงออกเพราะมีความคุ้นเคยกับปราชญ์ชาวบ้าน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการร่วมมือกันทำงานกลุ่มเป็นอย่างดี ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น

Title A Learning Process of Local Science on the Topic of “Herbal Plants” based on Local Wisdom: A Case Study of Menyai Primary School, Muang District, Maha Sarakham Province

Author Pitchaporn Patangthato **Degree** M. Ed. (Educational research and Evaluation)

Advisors Dr. Sakpong Homhual Chairman
Asist. Prof. Dr. Aran Chuikradueang Committee

Rajabhat Mahasarakham University, 2010

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study a learning process of local Science on the topic of “Herbal Plants” based on local wisdom and to develop the learning process for the 6th grade students at Menyai Primary School and Menyai community in Muang District, Maha Sarakham Province. The target group consisting of 5 community leaders, 10 over-60-year-elders from 5 communities, and 3 local experts in herbal plants; 9 teachers and 24 students. The mixed methodology and was used for the research. The research instruments were a focus group method, two sets of questionnaire, an behaviour observation and a 5-rating-scale form.

Results of the research were as follows:

1. He findings indicated that the suitable learning process for students at Menyai primary school consisted of:
 - 1.1 Contextual analysis of biodiversity, various areas of local wisdom on herbal plants.
 - 1.2 Writing a map of useful learning resource centers in the community.
 - 1.3 Setting up 3 learning resource centers in Menyai community

consisting of a natural dyed cloth center, a center of herbal plants for insect protection and a center of herbal plants for health.

1.4 Students were taught by local philosophers about the herbal plants in the three center.

2. The students have developed their eight scientific skills through the learning process of local Science on the topic of “Herbal Plants” in the three centers.

Moreover, it was found that the students trusted more the local philosophers, they realized the importance of learning package of the herbal plants ad they were aware of environment conservation, enthusiastic about learning and sharing idea, They developed their work skill and accepted other idea.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY